

Булінг. Законодавчі механізми протидії цькуванню у школі

З 19 січня 2019 року набирає чинності Закон України від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)" (далі - Закон)

Захист прав дітей у закладах освіти у контексті "булінгу"

Законом вводиться в українське законодавство термін "булінг" (цькування), який визначається як моральне, або фізичне насильство, агресія, у будь-якій формі, або будь-які інші дії, вчинені з метою викликати страх, тривогу, підпорядкувати особу своїм інтересам, що мають ознаки свідомого жорстокого ставлення.

Так, новим п. 3-1 ч. 1 ст. 1 Закону України "Про освіту" до типових ознак цькування віднесено:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін - кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Механізми протидії булінгу

Запроваджуються й механізми протидії булінгу, серед яких (зміни, зокрема, до ст.ст. 26 та 64 Закону України "Про освіту"):

- затвердження планів протидії булінгу,
- розгляд заяв про випадки булінгу та відкритий доступ на сайтах навчальних закладів до цієї інформації.

Так, згідно зі змінами до ч. 2 ст. 30 Закону України "Про освіту" заклади освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, зобов'язані забезпечувати на своїх веб-сайтах (у разі їх відсутності - на веб-сайтах своїх засновників) відкритий доступ і до такої інформації та документів (розширено відповідний перелік), як:

- правила поведінки здобувача освіти в закладі освіти;

- план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти;
- порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти;
- порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) в закладі освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування).

Крім того, змінами до ст. 73 Закону України "Про освіту" освітньому омбудсмену надається право:

- здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти, повноту та своєчасність заходів реагування на такі випадки з боку педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, керівництва та засновника закладу освіти;
- аналізувати заходи для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування).

Адмінвідповідальність за булінг

Водночас новою ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлено відповідальність за здійснення булінгу. Так, цькування учасника освітнього процесу, тобто вчинення щодо нього діянь, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, -

тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 до 1 700 грн) або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Цькування, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адмінстягнення, - накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 1 700 до 3 400 грн) або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

Булінг, вчинений малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14 до 16 років, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 до 1 700 грн) або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адмінстягнення, вчинений малолітньою або неповнолітньою особою віком від 14 до 16 років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 1 700 до 3 400 грн) або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

При цьому неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу каратиметься накладенням штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 до 1 700 грн) або виправними роботами на строк до 1 місяця з відрахуванням до 20 % заробітку.

Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, - 19 січня 2019 року (опубліковано: "Голос України" від 18.01.2019 року № 11)

Порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в закладах освіти

1. Учасники освітнього процесу подають заяву керівництву закладу освіти або його засновнику про випадки булінгу по відношенню до дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу.
2. Керівник закладу освіти або його засновник розглядає заяву в день її подання та видає рішення про проведення розслідування.
3. Проводиться повне та неупереджене розслідування щодо випадків булінгу (цькування) з залученням осіб від яких отримали інформацію.
4. Керівник закладу освіти для прийняття рішення за результатами розслідування створює наказом комісію з розгляду випадків булінгу (цькування) та скликає засідання. До складу комісії входять педагогічні працівники (у тому числі психолог, соціальний педагог), батьки постраждалого та булера, керівник закладу та інші зацікавлені особи. для прийняття рішення за результатами розслідування та виконання відповідних заходів реагування.
5. Рішення Комісії реєструється в окремому журналі, зберігається в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії.
6. Потерпілий чи його/її представник також можуть звернутися відразу до уповноважених підрозділів органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Служб у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).

Порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) у закладі освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу

1. Керівник закладу освіти має розглянути звернення.
2. Керівник закладу освіти створює комісію з розгляду випадків булінгу, яка з'ясовує обставини булінгу.
3. Якщо комісія визнала, що це був булінг, а не одноразовий конфлікт, то керівник закладу освіти повідомляє уповноважені підрозділи органів Національної поліції України та Службу у справах дітей.
4. Особи, які за результатами розслідування є причетними до булінгу, несуть відповідальність відповідно до частини другої статті 13 (вчинення правопорушень за статтею 1734) Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., № 51, ст. 1122).